

РОЛЬ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ У ФОРМУВАННІ ТА РОЗВИТКУ ПОПИТУ НА ГРОШІ В УКРАЇНІ

Ю.О. Половнюв, Національний банк України

Структурне реформування економіки України повинно, перш за все, спиратись на продовження виваженої грошово-кредитної політики як основи для створення базису для розвитку економіки України. Основними завданнями грошово-кредитної політики, як фактора, який сприяє успішному проведенню структурних реформ, є закріплення тенденції збільшення рівня монетизації економіки шляхом подальшого відновлення довіри до національної валюти і утримання її стабільності та удосконалення механізмів забезпечення реального сектора економіки необхідними ресурсами. Результатом фінансової стабільності, рівноваги на грошово-кредитному ринку та стабільності функціонування банківської системи стане поліпшення структури грошової маси в обігу, безінфляційне прискорення мультиплікації грошей, що сприятиме відповідному поживленню вітчизняного виробництва.

Фактичні дані 2000-2002 рр. свідчать про значний прогрес в розвитку економіки України. З 1996 р. спостерігається стійкий процес ремонетизації економіки. Так, середньорічна монетизація зросла з 11,7 % в 1997 р. до 19,2 % в 2002 р., в 2002 р. її значення прогнозувалося приблизно на рівні 25 %, в 2003 р. – 28 %.

Підвищення рівня монетизації економіки також відбувалося на фоні надання переваги національній валюті як засобу накопичення. За останні роки рівень доларизації економіки (який розраховується як відношення депозитів в іноземній валюті до загальної суми депозитів) дещо зменшився, що вказує також і на поступове скорочення тіньового сектора, оскільки він переважно обслуговується готівковою іноземною валютою.

В 2001 р. темпи інфляції знизились до рівня менше ніж 10 %. Прогноз розвитку економіки України передбачає підтримання зростання цін на рівні не вище 10 % в 2002 та 2003 роках. Це позитивно відобразатиметься на діловій активності та розвитку виробництва.

В той же час, крім сприятливого зовнішнього середовища одну з головних ролей у розвитку економіки, зміцненні довіри до національної валюти, підвищенні попиту на неї з боку суб'єктів господарювання відіграє банківська система. Банки, проводячи грошові розрахунки і кредитуючи господарство, виступаючи посередниками у перерозподілі капіталів, істотно підвищують загальну ефективність виробництва, сприяють зростанню продуктивності суспільної праці.

Розвиненість та надійність банківської системи є головною передумовою подальшого накопичення капіталу та економічного зростання. Практичний досвід країн з перехідною економікою свідчить, що активізація банківської діяльності (в обсягах зростання залучених депозитів і надання позик приватному сектору) відбувається, як правило, одночасно з економічним зростанням. Але банківська система України забезпечує все ще невисокий відносний рівень мобілізації капіталів в порівнянні з багатьма країнами світу, у тому числі з країнами з перехідною економікою.

Слід зазначити, що банківська система України сьогодні являє собою поновлену банківську систему з принципово новими елементами, притаманними сучасному етапу розвитку ринкової економіки, в якій ще на певному рівні збереглися окремі риси старої системи. Тому подальше вдосконалення банківської системи повинно бути одним із першочергових завдань протягом здійснення структурної перебудови економіки України.

Кількість зареєстрованих комерційних банків зменшується в той час, як сумарний капітал банківської системи збільшується.

Значну частку у структурі коштів суб'єктів господарювання займають кошти фізичних осіб. Ці кошти, згідно зі світовою банківською практикою, є досить дешевими ресурсами та головним джерелом ліквідності банків, оскільки залишки на рахунках фізичних осіб є більш стабільними та передбачуваними, ніж залишки на рахунках юридичних осіб.

Кошти населення також є однією з найбільш важливих складових інвестиційних ресурсів за умов підвищення рівня реальних доходів, стимулювання заощаджень та акумуляції тимчасово вільних грошових ресурсів населення на потреби інвестування, відновлення довіри до вітчизняних кредитно-фінансових установ.

Очевидно, що інвестиційним ресурсом населення за економічним змістом є грошові заощадження, які знаходяться на рахунках у комерційних банках. Тобто за допомогою банківської системи заощадження населення стають інвестиційним ресурсом, який дає поштовх для подальшого розвитку економічної системи. Тому формування довіри до банківської системи у населення та застосування нових методів залучення коштів населення до банківської системи є пріоритетними завданнями. За останні роки спостерігається позитивна динаміка приросту вкладів населення у банках як на строкових вкладах, так і на рахунках до запитання у національній та іноземній валюті (рис. 1).

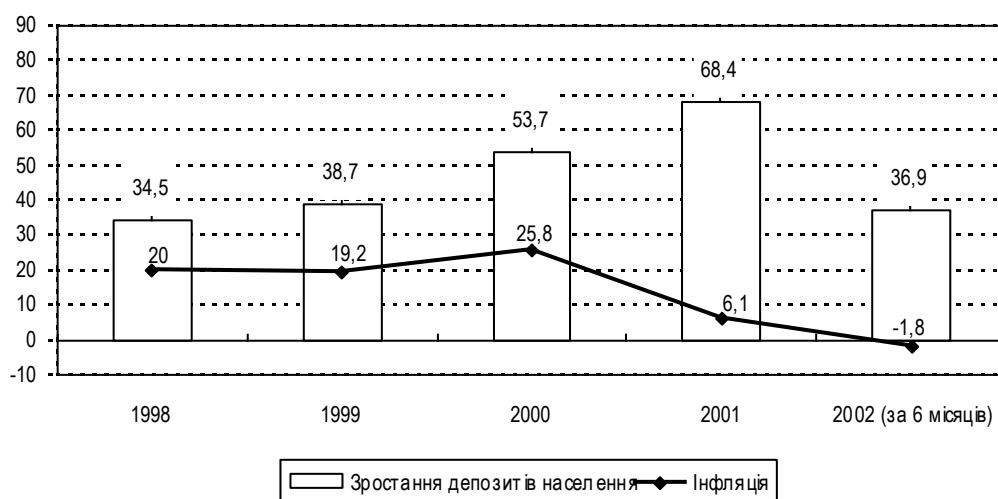

Рис. 1. Темпи зростання депозитів населення та цін (інфляція) у 1998-2002 рр.

Ще одним потенційним джерелом інвестиційних ресурсів (за оцінкою витрат населення) є відкладання населенням значних обсягів заощаджень для купівлі товарів довгострокового користування.

Але в останній час намітились деякі диспропорції у структурі коштів суб'єктів господарювання, які знаходяться у комерційних банках. Кошти на рахунках підприємств зростають значно нижчими темпами, ніж кошти населення (наприклад, у 2001 р. кошти підприємств на рахунках комерційних банків збільшилися лише на 20 % проти 68 % збільшення коштів населення).

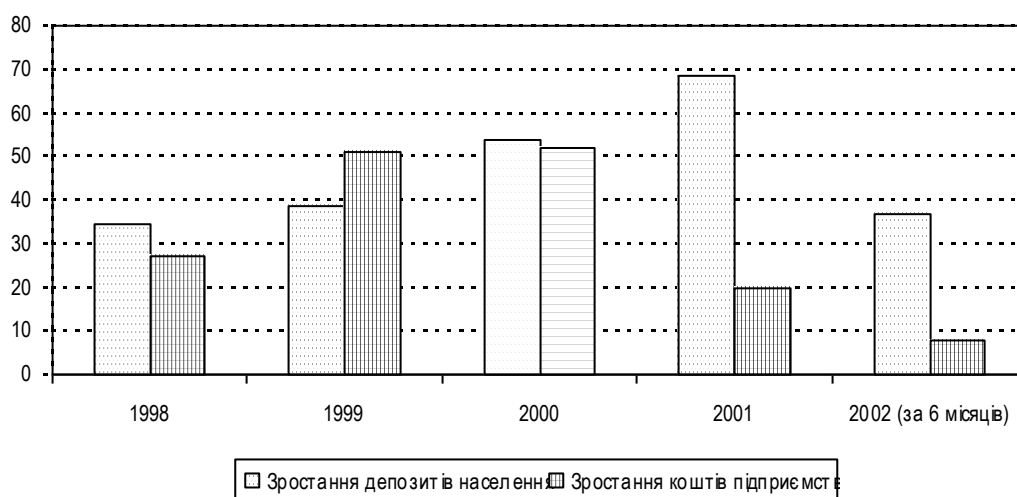

Рис. 2. Темпи зростання коштів підприємств, організацій та населення

Позитивним моментом також є бурхливий розвиток бізнесу, пов'язаного з банківськими платіжними картками. Так, на кінець II кварталу 2002 р. банками було емітовано 3061 тисяч міжнародних карток, в той час, коли на кінець III кварталу 2001 р. їх було випущено 1603 тисяч. Шляхом реалізації зарплатних проектів, встановлення банкоматів та POS-терміналів до банківської системи вдається залучити значні обсяги тимчасово вільних коштів населення. Також дуже цікавим виглядає проект впровадження Національної системи масових електронних платежів (НСМЕП) як платіжної системи нового покоління. Одним із основних завдань впровадження НСМЕП в Україні є залучення до банківської системи не менше 30-40 % коштів населення та юридичних осіб, що використовують у своєму товарообігу готівку.

Підсумовуючи вищезазначене, можна відмітити, що банківська система відіграє значну роль в економічному житті країни. Використовуючи тимчасово вільні кошти, банки здійснюють активні операції, виконуючи суспільне необхідні функції, формують та підвищують рівень попиту на гроші з боку суб'єктів господарювання.